

'לקוברו בין רשעים גמורים' (במאירי ובראב"ד (איס"ב ב,ו) העתיקו: **רשעים חמורים**) –
 'פירשו התוס', והוא עיקר, לקוברו אצל רשע כמותו שהוא בעל עבירה הרבה לפי שאין קוברים רשע
 אצל צדיק. ומה שנוהגין העשירים לקנות מקום חשוב לקברו כדי להיות שוכבים אצל צדיק, לפי הסברא
 יוצא שכרם בהפסדם כי אולי אינם ראוים לכך ויענשו כי צר ורע לצדיק שישכוב רשע או שאין הגון
 אצלו, ממעשה דאלישע יוכיח – על כך צריך ראות היטיב אם לא שידי בעלי כיסים תקפה עלינו/ (לשון
 מהרש"ל).

ע"ע יו"ד שסב,ה; אגרות משה יו"ד ח"ד נו.

דף לג

'במאי קמיפלגי באיסור כולל ואליבא דר' יוסי...' קשה, הלא בר קפרא אמר משום שהותרה לכל
 ולא משום שאין איסור חל על איסור. ויש לומר, אמנם בר קפרא דן מעצמו טעם לדברי רבי [כלשון
 דלעיל 'התחיל רבי חייא / בר קפרא לדון'], אבל מחמת סתירת השבועות של רבי חייא ובר קפרא, והלא
 ודאי לא שיקר אחד מהם במה ששמע מרבי – על כרחנו ליישב סתירת השמועות במחלוקת תנאים
 בענין איסור חל על איסור (עפ"י רשב"א, וע"ע בריטב"א ובמאירי). ובתוס' ישנים מובא שהטעם דלעיל אינו
 עיקר שהרי אפשר לומר לשני צדדים.

ולפי המסקנא שנחלקו בחלות איסור על איסור בבת אחת, יש לקיים הטעם שאמרו עם הטעם המבואר
 בגמרא ושניהם משלימים זה את זה, שהואיל והותרה השבת במקדש, לכך אין איסור זה חל על איסור
 זרות שלא הותר. ורבי חייא אינו סובר סברא זו מפני שלא הותרה שבת אלא אצל כהנים (כן משמע בתוס'
 ד"ה בר קפרא).

ומשמע לפי זה שאם קדם האיסור שהותר, כגון שנטמא ואח"כ נעשה בעל מום – מודה בר קפרא שחייב משום טומאה.

אי נמי שחתך אצבעו בסכין טמאה. התוס' העמידו כשבנגיעת הסכין נעשה המום, כגון שהיתה אצבעו
 חתוכה עד משהו האחרון. ואולם בריטב"א משמע שאף על פי שקדמה הנגיעה למום הואיל ומעשה אחד
 הוא ותוך כדי דיבור – הרי זה 'בת אחת'.

– הקשה מהרש"ל, מדוע לא אמרו שנטמא ואחר כך ארע בו מום, שהרי טומאה הותרה בציבור ואם כן
 שני האיסורים באו בבת אחת, בשעה שנעשה בעל מום.
 ותירץ שאינו סובר 'הותרה' אלא 'דחוויה' [והרי רבי יוסי סובר להדיא בפסחים (עח) טומאה דחוויה בציבור,
 וכאן אליביה קיימינן. קרני ראם], וכל שיש כהן טהור אסור לעשות בטומאה הלכך נחשב שאיסור טומאה
 קדם [ואעפ"י שאם עבד בטומאה לא פסל, מכל מקום לכתחילה אסור (וי"א שפסל. ע' מרכבת המשנה ביאת
 מקדש ד,ז; חזו"א אה"ע קלט,ג – בדעת הרמב"ם)].

ומהרש"א תירץ כיון שנטמא קודם שנעשה בעל מום והיה בר עבודה בטומאתו בקרבן ציבור לכולי
 עלמא, היאך יחול עליו שוב איסור טומאה משנעשה בעל מום [ואינו דומה לזר ששימש בשבת כשהביא
 שתי שערות, וכן בעל מום שנטמא ואח"כ הביא שתי שערות, שמעולם לא היה בר עבודה בטומאתו].
 ובקרני ראם פקפק בסברא זו.

'אלא לבר קפרא למה ליה לאשתבועי' שאם כדי להוציא מסברת רבי חייא בר פלוגתתו, די בדיבור
 קל ואין צריך שבועה (עפ"י ריטב"א).

(ע"ב) 'ואי בקבלה והולכה טלטול בעלמא הוא' – מרש"י משמע [לפי הגירסה שלפנינו 'אין כאן שבות'. אבל מהר"י לנדא הגיה: שבת] שאין כאן איסור כלל, אף לא משום מוקצה, מפני שהדם ראוי לעשות בו מצוותו. ואולם התוס' (בסוכה מב:) נוקטים שכל כגון זה, דבר שאין בו שימוש אלא למצוה הרי הוא נידון כמוקצה (ע' בענין זה במובא בסוכה מב: ובשבת קכד).

'אי בהקטרה והאמר רבי יוסי הבערה ללאו יצאתה...'. לכאורה קשה הלא בהקטרה מתחייב גם משום מלאכת בישול [וכמו שהביא רעק"א בגליון הש"ס מהירושלמי בשבת], ואם כן הלא שייך לדון אין איסור חל על איסור משום מלאכה זו.

ויש מי שכתב שאעפ"י שחייב משום בישול אין שייך לדון על איסור חל על איסור, כיון שהחייבים אינם באים על אותו מעשה, כי חיוב זרות חל משעה שמושל האור במקצת הבשר [כדין מצות הקטרה בהכשר – ע' מנחות כו: ובזבחים קט], ואילו חיוב בישול בשבת אינו חל עד שייצלה כשיעור גרוגרת, ולכן לא דנה הגמרא אלא משום חיוב הבערה שהוא בא עם זרות כאחת (עפ"י באר יצחק כב).

ויש מי שפקפק בסברה זו כי אמנם לא חל חיוב משום 'מבשל' אלא כשנצלה כגרוגרת אך מעשה האיסור שעליו הוא מתחייב, הוא מעשה ההעלאה על המזבח, והצליה אינה אלא בגדר תנאי לחיוב אך עיקר מעשה העבירה היא ההעלאה, וכיון שעל מעשה זה הוא מוזהר ועומד משום זרות, שייך לדון משום אין איסור חל על איסור שלא יתחייב משום שבת (עפ"י הר צבי).

ונראה בדעת הבאר-יצחק שאף על פי שודאי מי שהעלה בשר סמוך לשבת ונתבשל בשבת אינו חייב כלום שהרי לא עשה מלאכה בשבת, אבל כל שעשה מעשה בשבת ושם איסור חל עליו רק שאינו מתחייב עליו משום אין איסור חל על איסור [והלא נקבר בין רשעים גמורים], אם כן די בהמשך הפעולה כדי לחייבו, כי גם תוצאת הבישול היא מוגדרת כ'מחייב' ולא רק כ'תנאי' בחיוב. ובמנחת-חינוך (רחצ, יד) נקט בסברה פשוטה שאם הדביק פת בתנור סמוך לצאת השבת ונאפתה בחול – פטור, כי אין חיובו על הפעולה בלבד אלא גם על התוצאה. ואפשר שגם החולקים על המנחת-חינוך (ע' רש"י שבת עג ועוד) ומחייבים על המעשה גם כשהתוצאה היתה בחול, מ"מ מודים כיון שעשה מלאכת איסור, יכול לחול החיוב בשעה שנצלה כגרוגרת.

'בשחיטת פרו של כהן גדול'. ולפי זה מתפרש 'בשבת' – ביום הכפורים שנקרא שבת. ומיושבת הלשון 'חייב שתי' בשופי; שתי מלקיות, משום זרות ומשום יום הכפורים [שאינן לפרש שתי חטאות, שאין חטאת באיסור זרות], ודומיא דבעל מום טמא וזר שאכל מליקה – שאילו בשבת בראשית הלא אין בה מלקות לפי מה שאנו נוקטים לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד אין לוקים עליו.

זמפרישין אותן שלשה חדשים שמא מעוברות הן' –

'שאל החכם חנניה שבתי הספרדי, באשת ישראל שנאנסה ונתעברה, אי נאסרת על בעלה מצד מעוברת חבירו ולא ישא מינקת חבירו. ואמרתי לו דכיון שאמרו לא ישא מעוברת חבירו ולא ישא מינקת חבירו, היינו שלא ישא אבל לא שתצא, ואף על גב דאם נשא מעוברת ומינקת חבירו תצא, היינו שנשאת באיסור דלא אהנו מעשיו, מה שאין כן כשהנשואין היו בהיתר גמור לא שמענו חיוב להוציא, ואין מוסיפין על הגזירה.'

ויש מי שרצה להוכיח שמותרות לבעליהן ממה שכתב רש"י שלאחר שלשה חדשים חוזרות לבעליהן, הרי שלא אסרום על הבעל. אך אין זו ראייה, כי יש לומר שלאחר שלשה חדשים הוברר שאין היא מעוברת ולכך מותרת, אבל במעוברת אין ראייה.

ולעיקר הנידון, ה'ברית יעקב' אסר וה'אור שמח' (גירושין יא, כו) התיר. וצריך עיון (הר צבי).